

70 LET OD TRAGICKÉHO SKONU MLADÉ GYMNASTKY NA OH V LONDÝNĚ

J. Novák

Ústav tělovýchovného lékařství LF UK v Plzni

Každé dva roky jsme svědky radostné euforie nejlepších sportovců světa, když se jim podaří dosáhnout úspěšného umístění na stupních vítězů. Ti nejlepší, na nejvyšším stupni, se radují z úspěchu dvojnásob. A nejen oni, nejen jejich realizační tým, nejen celá výprava, ale i celá sportovní veřejnost doma, zejména pak vyznavači toho sportovního odvětví, v němž se sportovci tak mimořádný úspěch podařil.

Nejinak tomu mohlo být i na XIV. Olympijských hrách v r. 1948 v Londýně, konaných po dvanáctileté přestávce, zaviněné hrůzami 2. světové války. Bilance 87členné československé výpravy byla nadmíru úspěšná. Čs. sportovci stanuli šestkrát na nejvyšším stupni vítězů, k tomu vybojovali další dvě stříbrné a tři bronzové medaile. O zlato do poslední disciplíny bojovalo také osmičlenné družstvo československých gymnastek. Družstvo složené ze sokolských cvičenek dosáhlo jedinečného úspěchu – vybojovalo zlaté medaile před soupeřkami z Maďarska a Spojených států.

Očekávané projevy radosti a veselí se však nekonaly. Po celou dobu soutěže každá z členek týmu se musela vyrovnávat s myšlenkou na svoji kamarádku Elišku Misákovou, kterou již v místě konání olympijské soutěže ze sportovního zápolení vyřadila zákeřná tehdy neléčitelná nemoc – dětská obrna. Té nakonec mladá gymnastka v londýnské nemocnici krátce o triumfu jejích kamarádek podlehla.

Eliška Misáková se narodila se 12. října 1925 v Kojeticích. Vyrůstala ve Vyškově, kde v letech 1936–1944 navštěvovala reálné gymnázium. Ve vyškovském Sokole cvičila od žactva a již v dorostenecké kategorii se zařadila mezi nejlepší závodnice. Po obnovení činnosti Sokola po II. světové válce byla přijata do cvičitelského sboru a byla pověřena trenérským vedením dorostenek. Na jaře r. 1947 se odstěhovala do Prahy, kde se brzy propracovala mezi naše nejlepší gymnastky.

Společně se sestrou Miloslavou přešla do Sokola Vinohrady. Obě se kvalifikovaly do družstva Československé obce sokolské, které se připravovalo na XIV. olympijské hry 1948 v Londýně. Eliška v něm patřila k největším nadějím.

Po příletu do Londýna onemocněla. S podezřením na akutní virózu byla nejdříve vyšetřena v nemocnici v Northwoodu, odtud však byla vzápětí převezena na infekční oddělení nemocnice v Uxbridge, kde lékaři diagnostikovali dětskou obrnu. V družstvu, které již vstoupilo do olympijské soutěže, za ní nastoupila náhradnice Věra Růžičková. Stav mladé gymnastky se přes veškeré lékařské úsilí zhoršoval.

Funkci lékaře výpravy v Londýně vykonával asistent Ústavu tělovýchovného lékařství Lékařské fakulty v Praze a pozdější vedoucí Ústavu tělovýchovného lékařství Lékařské fakulty v Plzni MUDr. Zdeněk Hornof. Ve snaze zvrátit průběh choroby a vyčerpat všechny možnosti daroval nemocné sportovkyni krev. Vzhledem k tomu, že sám dětskou obrnu s lehčím průběhem v dětství prodělal, předpokládal, že je zde malá naděje, že průběh choroby mohou zvrátit vytvořené protilátky.

K poslední disciplíně olympijské soutěže, společné skladbě s kužely, nastupovaly československé gymnastky ve chvíli, kdy do haly dorazila zpráva, že Eliška bojuje o život. Družstvo děvčat přes velký psychický tlak předvedlo bezchybný výkon a olympijskou soutěž vyhrálo. Eliška však svůj nejtěžší zápas ztratila. Zemřela druhý den ráno, jen několik málo hodin po skončení závodu.

Pohnuté chvíle v průběhu olympijských dnů v Londýně s odstupem let vylíčila Věra Růžičková, která za nemocnou Misákovou nastoupila jako náhradnice. „*Už v letadle do Londýna nebylo Elišce dobře, mysleli jsme, že má příznaky chřipky. Asi osmý, nebo devátý den pobytu v Londýně dostala najednou horečku. Stále si myslela, že na ni leze chřipka. Reprezentační doktor Zdeněk Hornof chřipku potvrdil a předepsal Elišce léky. Jenže namísto zlepšení se jí přitížilo. Po konzultaci s anglickými lékaři se následně shodli na podezření na dětskou obrnu. Elišku přijali do nemocnice na infekční oddělení a zakázali nám ji navštěvovat. Přidělili nám zdravotní sestru, což na nás působilo hodně depresivně. Měly jsme strach nejen o Elišku, ovšem podvědomě také každá sama o sebe. Pořád jsme si opakovaly, proč onemocněla zrovna Eliška a proč ne my, když jsme byly pořád spolu. Eliška v nemocnici v Uxbridge mezitím bojovala o život. Na několik dnů ji zavřeli do tzv. železných plic; šlo tehdy o zázrak medicínské techniky, stroj, do který pacientovi se selhávajícím dýcháním pomáhal dýchat. Doktor Hornof, který obrnu v dětství prodělal, Elišce zase věnoval krev, aby se protilátky z jeho těla pokusily záluďnou infekci přemoci.*

Dětská obrna byla krátce po válce metlou lidstva. Přenášela se vodou a dokonce byl kvůli tomu v Praze tehdy vydán i zákaz koupání. Tehdy se ještě neočkovoalo a nevím, jak se k infekci dostala. Proslýchalo se ovšem, že Eliška se na sokolském srazu vykoukala. Ale kdo ví, jak to tehdy bylo. Muselo to být pro ni v nemocnici hrozné, protože neuměla jediné slovíčko anglicky, nedokážu si představit, jak se domlouvala. Pořadatelé si mysleli, že jsme do města zatáhly nějakou těžkou infekční chorobu. Když se zjistilo, že se jedná o dětskou obrnu, smrtelnou chorobu, byla panika ještě větší. Žily jsme pod obrovským tlakem. V Londýně jsme zůstaly o týden déle. Tělo se nesmělo převézt, zpopelnili ho a my čekaly na povolení a na urnu. Naštěstí už potom nemoc nikoho v družstvu nepostihla.“

Samotné náhradnici družstva Růžičkové závod vyšel nad očekávání. V neoficiální tabulce jednotlivkyň skončila šestá, v týmu zacvičila jako třetí nejlepší. Na kladině dosáhla dokonce na celkové čtvrté místo, podala svůj životní výkon.

Na Elišku Misákovou se nezapomnělo. Jako jediný sportovec v historii olympijských her dostala čestnou zlatou medaili in memoriam.

Původcem dětské obrny je *Poliovirus* z čeledi *Picornaviridae*. Přibližně 90 až 95 % infekcí nezpůsobuje žádné symptomy. Tito nakažení se však mohou stát přenašeči. Další 5 až 10 % lidí má méně závažné symptomy jako jsou horečka, bolest hlavy, průjem, strnulost krku a bolesti v horních a dolních končetinách. I tyto lidé se většinou plně zotaví.

U asi 0,5 % případů se objeví svalová slabost ústí v neschopnost pohybu. Pokud virus napadne mozek či pokud ochrnou svaly ovládající dýchání a polykání, mohou být důsledky smrtelné. Nejvíce rizikovou skupinou jsou děti do 5 let věku.

Vakcína proti obrně byla vynalezena v 50. letech a bezprostředně poté se frekvence výskytu obrny v mnoha industrializovaných zemích výrazně snížila. Československo se v roce 1960 stalo první zemí na světě, kde byla dětská obrna na národní úrovni zcela vymýčena. V r. 2017 bylo celosvětově zaznamenáno několik desítek případů ve čtyřech zemích – Afghánistánu, Pákistánu, Sýrii a Lidové republice Kongo. Cílem WHO je tuto nemoc ze světa odstranit do r. 2020.

SOUHRN

Eliška Misáková (1925–1948) byla československá reprezentantka ve sportovní gymnastice, členka družstva, startujícího na XIV. olympijských hrách v Londýně v r. 1948. Po příjezdu do Londýna byla pro zdravotní potíže hospitalizována v nemocnici v Uxbridge, kde byla diagnostikována dětská obrna. Mladá gymnastka zde této tehdy neléčitelné chorobě podlehla. Československé družstvo však přesto v soutěži zvítězilo a zasloužilo se o jednu ze šesti zlatých medailí na těchto hrách. O gymnastku v Londýně pečoval MUDr. Zdeněk Hornof, pozdější vedoucí Ústavu tělovýchovného lékařství LF UK v Plzni.

70 years from the tragic death of young female gymnast during Olympic Games in London

SUMMARY

Eliška Misáková (1925–1948) was Czechoslovak gymnast, representing in sports gymnastics. She was a member of the national team, participating in the XIV-th Olympic Games in London in 1948. Due to health problems she was hospitalized in the Uxbridge Hospital shortly after arrival to London. Infantile poliomyelitis was diagnosed here. Young gymnast passed away because of the disease, incurable at that time. Despite of that Czechoslovak team won the competition and deserved one of six golden medals in the Games. Zdeněk Hornof, M.D., team doctor of the Olympic team looked after the sick gymnast in London. He later became head of the Department of Sports Medicine of the Medical Faculty of Charles University in Pilsen.

LITERATURA

1. Bezdomníková P.: Eliška Misáková (1926–1948). Sportovní gymnastka, olympijská vítězka. Wikipedia. Vytvořeno: 20. 10. 2008. – 2. Jakoubek J.: Zlatou radost poznamenal smutek. Gymnastka Misáková zemřela na obrnu. 5. 4. 2013 Lidovky.cz. – 3. Macek T.: Zlato gymnastek orámovaly slzy kvůli smrti kolegyně. Seriál k olympijským hrám. iDnes. cz. 26. 4. 2018. – 4. Malachovský A., Podroužek P.: Hořká vzpomínka na olympijský Londýn

1948: Zlato vykoupené smrtí kamarádky! Aha! 22. 7. 2012. – 5. Malá M.: Zlatá gymnastka z OH v Londýně 1948 Věra Růžičková letos oslaví 90 let: Osmičky jsou pro mě osudové. Blesk 30. 3. 2018. – 6. Marek J., Šamša R.: Před 90 lety se narodila gymnastka Misáková. Zlata z olympiády se nedožila, získala ho in memoriam. iRozhlas .cz. 12. 10. 2016. – 7. Škarda P.: Zlatou medaili z olympiády 1948 kropily slzy. Brněnský deník 14. 7. 2008.

Adresa autora: J. N., Lidická 6, 301 00 Plzeň